

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

2 Vtrùm reus, si impingat accusatori crimen mendacij seu calumniæ,
peccet, & teneatur ad restitutionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

respondere aut iurare de dicenda veritate; sed solum ex obedientia: quia Iudex præcepto suo non potest imponere illi obligationem iustitiæ ad iurandum, vel ad respondendum. Quare si nolit iurare aut respondere, puniri quidem potest tamquam inobediens, sed non tenetur ad restitutionem damni secuti reo vel accusatori. Secus est si agatur de scripto proferendo in lucem; quia est res externa, de qua Respub. potest disponere; sicut de aliis bonis, quando causa subest.

60 Petes; Quid si iurauerit se dicturam veritatem;

nōne tunc tenebitur ex iustitia dicere veritatem? *si iurauit.*
Resp. Probabile esse non teneri ex iustitia, sed solum ex obedientia & virtute religionis; quia per hoc iuramentum non intendit vllum ius iustitiæ conferre in eum; cuius causā iurat; non enim intendit ei aliquid promittere, sed solum iurare hoc futurum, nempe quod sit dicturus veritatem, quam nouit. secus si promiserit. Hac dixerim non omnino asserendo, sed disputando, vt res ista à viris doctis magis examinetur. alioquin mihi sententia magis recepta est cordi.

CAPVT TRIGESIMVM PRIMVM.

De Reo & Aduocato.

Continet Dubitationes 9.

D. Thomas q. 69. & 71.

DVBITATIO PRIMA.

Vtrum licitum sit reo & aduocato, occulta crimina testium detegere ad labefactandum eorum testimonium.

RESPONDEO & Dico Primò, Si illa crimina valeant ad infirmandum testimonium, non est contra iustitiam ea aperire, maxime si alius modus illius repellendi sit incommodus. est communis Doctorum. vide Sotum lib. 5. de Iustitia, qu. 7. art. 3. Ratio est, quia quisque potest seipsum tueri cum iusto moderamine, eodem genere armorum, quo oppugnatur: nec alter potest queri de iniuria, cum sit inuasor, & sponte se huic periculo exponat, hoc ipso, quo testatur vel accusat. Talia crimina sunt, peritium; crimen falsi; & omnia, ob quæ incurritur ipso facto excommunicatio, si nondum est absolutus; denique omnia, ob quæ incurritur infamia Iuris vel facti, vt si alibi infamis de aliquo crimine. vide Clarum quæst. 24.

Dico Secundò, Fieri tamen potest vt sit contra charitatem talia crimina patefacere. Primò, Si testis non se sponte ingestit, sed coactus à Iudice; & crimen, quod ei obicitur, esset graue, ob quod capite sit plectendus; causa verò Rei non sit magni momenti. quòd si sponte se obulisset ad testificandum, non esset tanta ratio habenda istius incommodi; sibi enim imputare debet illud detrimentum, quod per alterius exceptionem incurrit. Secundò, Si alia ratione minus noxia possis eum repellere; vt si sit consanguineus vel affinis actoris, vel de eius familia; si testis tibi inimicus, si pauper, si mente non firma, si impuber; & in causa criminali, si nondum est viginti annorum, de quibus supra cap. 30. dub. 5.

3 Dices, Quando reus testem aliter repellere potest, videtur esse contra iustitiam, si occulta eius crimina pandat; quia si ratione minus noxia se possit tueri, non habet ius vtendi defensione nocentiore; sicut qui inuasorem minore incommodo potest repellere, non potest ei grauem lesionem irrogare.

4 Respondeo, Reum habere ius repellendi testem quouis modo magis idoneo; cum testis hoc ipso,

quo vult testari, videatur cedere iure suo, & permittere reo, vt omni modo, qui ipsi erit commodior, se tueatur. In illo tamen modo tenetur non excedere debitam moderationem. sicut is, qui inuaditur armis, non tenetur ex iustitia fugere, aut terere inuasorem clamoribus; præsertim quando hæc decorè facere non potest; sed potest se armis tueri, faciendo id, quod necessarium est ad euasione; quamuis aliquando ex charitate possit obligari vt alio modo vtatur.

DVBITATIO II.

Vtrum reus, si impingat accusatori crimen mendacij seu calumniae, peccet, & teneatur ad restitutionem.

D. Thom. quæst. 69. art. 2.

RESPONDEO & Dico Primò, Reus saltem ex charitate ita tenetur respondere & se defendere, vt quam minimum accusatorem lædat: vt si de occulto accusetur, sufficit vt simpliciter neget. quare abstinendum est ab illa verborum asperitate, qua calumniae vel mendacij crimen accusatori ingeritur: nam contra charitatem est, si proximo maius malum inferas, quam ad tui defensionem sit necessarium.

Dico Secundò, Reus accusatus de crimine, quod iuridicè probari nequit, non peccat contra iustitiam, euamsi neget crimen, imò etiamsi dicat accusatorè mentiri & calumniari. Ita Siluest. v. Restit. 3. q. 4. Nauar. cap. 18. num. 49. Petrus Nauarra lib. 2. cap. 4. n. 348. Colligitur ex D. Thoma q. 69. art. 2. vbi dicit, *reum se possit tueri quacumque via, modo non dicat mendacium*: atqui dum dicit talem accusatorem mentiri & calumniari, non dicit mendacium. Nam qui accusat de eo quod probare non potest, calumniator præsumitur, vt docet Glossa in cap. 2. de calumniatoribus: ac proinde etiam cenfe.

1 Non est contra iustitiam.

2 Potest tamen esse contra charitatem.

Habet ius repellendi testem omni modo magis idoneo.

5 Debet quam minimum lædere.

Calumniator.

cenfetur mentiri; tum quia contra mentem, feu contra dictamen conscientiae suae loquitur; tum quia falsum praesumitur in iudicio, quod probari nequit. Idem dicendum esse docent DD. de omni eo, qui etiam extra iudicium negat se dixisse aut fecisse quidpiam, quod alius illicitè patefacit, unde infamia vel offensio nasceretur: vt si sub secreto commisi quidpiam, vel tamquam amico ex confidentia tibi patefeci, & tu id alteri referas, qui inde grauius offenderetur. tunc enim si ille mecum de eo expostulet, possum negare me dixisse, conuenienti modo intelligendo, vt mendacium videretur: negando enim vtor iure meo; quisque enim ius habet sua occulta dicta & facta, unde nasceretur offensio, regendi quantum potest. quod si iniquo delatori inde aliquid obueniatur incommodi, id ipse sibi imputet, vt rectè Petrus Nauarr. cap. 4. num. 348. Secus quando alter poterat licite patefacere; tunc enim ei fieret iniuria, si negaretur: nam sine sua culpa infamaretur vt mendax.

7
illicitè patefacium,
negari quam
nam ratio
ne potest.

DUBITATIO III.

Vtrum reus à Iudice interrogatus teneatur fateri veritatem.

D. Thom. quest. 69. art. 4.

8
Iurare de calumnia.
R Espondeo & Dico Primò, Reum non teneri veritatem fateri, aut iurare de calumnia, (id est, se in omni parte litis veritatem dicturum) si Iudex non interroget iuridicè, seu iuris ordine seruato: colligitur ex cap. Qualiter & quando. 17. & cap. Cum oporteat. 19. & cap. Inquisitionis. 21. de accusationibus; estq; communis sententia DD. vide Henricum. Quodlib. 1. q. 34. Siluest. & Angelum v. Confessio delicti, q. 1. Petrum Nauarr. lib. 2. cap. 4. nu. 136. Idem expressè docet T. Thomas q. 69. a. 2. *Non tenetur, inquit, aliquis omnem veritatem fateri, sed illam solum quam ab eo potest & debet requirere Iudex secundum ordinem Iuris.* Ratio est, quia quando non procedit iuridicè, non potest reo vllam obligationem imponere ad crimen aperiendum, aut ad iurandum, cum Ius ei hanc potestatem non concedat. Vnde sequitur, reum non teneri ad eius mentem respondere, aut iurare; sed artificio posse eludere.

Notandum est, iuramentum de calumnia hæc quinque continere, iuxta Glossam in cap. 1. de iuramento calumniae. Primò, Putare se bonam causam tueri. Secundò, Se interrogatum à Iudice veritatem non celaturum. Tertio, Scienter falsas probationes se non adhibiturum. Quarto, Se litem fraudulenter non prorogaturum. Quintò, Se nihil promississe, vel deinceps promissurum alicui causæ litis, nisi quod Iura permittunt. Sed non sunt hæc omnia semper iuranda, maximè reo, in criminalibus.

Petes, Quando Iudex dicitur interrogare reum, seruato ordine Iuris, & quando non?

Tribus euentibus rite inquiri.

Resp. D. Thomas supra, quem passim sequuntur Theologi, ponit tres euentus, quibus Iudex potest inquirere secundum ordinem Iuris, & etiam debet. Primus est, cum præcessit infamia. Secundus, cum suppetunt indicia expressa. Tertius, cum habetur probatio semiplena. Sub infamia intellige etiam notorium; cum videlicet delictum cum suo

auctore est publicè notum. Debet autem hæc fama esse legitime probata per duos testes omni exceptione maiores, nimirum vt iuridicè constet esse talem famam, eamque ortam non à maleuolis, vt supra cap. 29. dubit. 16. dictum est. Itaque si reus potest excipere contra testes, vel ostendere famam à maleuolis sparsam, vel ex errore aliquo natam, non tenebitur fateri, vt rectè notat Salonijs q. 69. art. 2. controuersia 2. Similiter indicia debent esse legitime probata. Semiprobatio criminis fit per vnum testem iuratum omni exceptione maiorem. hæc non sufficit ad interrogandum iuridicè, nisi sit coniuncta cum formali accusatione, vel cum eo quod vicem accusatoris supplet: vt sunt notorium delicti, fama de auctore, & denuntiatio iuridica; quia Iudex ex se iudicium inchoare non potest, sed aliquo horum modorum ad id debet prouocari. Itaque si nihil horum præcessit, non potest reum obligare in conscientia ad respondendum; vt docet Caiet. q. 69. a. 2. Sotus de secreto, memb. 2. q. 6. & alij. Ex his constat, quando Iudex interroget non iuridicè siue reum, siue testem; nimirum id tunc facit, quando de crimine occulto interrogat, de quo neque est fama contra reum, neque indicia competentia, neque probatio semiplena. vt enim reo possit imponi obligatio à Iudice ad faciendum crimen, requiritur vt iam aliquo horum modorum deductum sit ad notitiam publicam, ita vt reo non suppetat probabilis ratio celandi, seq; defendendi. quamdiu enim delictum est ita occultum, vel incertum, vt ipse possit se probabiliter tueri & depellere obiecta; contra omnem rationem, atque adeò contra ius naturæ est, vt ipsi imponatur obligatio in foro conscientiae ad illud in suam perniciem pandendum; tale enim præceptum est nimis durum, & minus consentaneum conditioni hominum; cum nemo, vel nisi paucissimi illud sint seruaturi. Confirmatur, quia nemo spoliandus est armis, quibus videtur iuste se suaque tueri.

Aduerte tamen, quando interrogatio Iudicis vel Superioris non tendit ad punitionem, sed ad impediendum peccatum, teneri subditum fateri veritatem etiam de occultis, etsi nulla præcessit infamia, aut semiprobatio, aut indicia; vel certe debere abstinere ab eo in quo est peccati periculum. vt cum promouendus ad Ordines rogatur de natalibus, de censuris, de irregularitate: cum in iuramento matrimonium interrogantur de impedimentis, &c. Superior enim cautela impediendi peccati ius habet interrogandi; & subditus non habet iustam causam celandi, cum non possit sine graui peccato cum talibus impedimentis illa suscipere, aut illis vti; & aliàs liberè possit abstinere.

Dico Secundò, Non tenetur etiam crimen fateri, quando dubitat vtrum Iudex iuridicè, (id est, ordine Iuris seruato) interroget. Idem dicendum de teste. Ita Caietan. q. 69. art. 1. Sotus de secreto, memb. 3. q. 2. concl. 2. Adrianus quodlib. 2. Probatur Primò, Quia nemo tenetur parere Superiori cum graui suo vel alterius incommodo, nisi costet eum legitime præcipere, & habere auctoritatem obligandi. cur enim tantum onus teneatur suscipere ab eo, de quo dubitat an possit imponere? Secundò, In dubio fauendum est reo: secus est, quando nullum inde notabile incommodum metuitur.

Hinc sequitur, Iudicem teneri aperire reo statum causæ, probationes, indicia, & testes, vt videat iuridicè contra se procedi, seq; interrogari posse; & vt

Semiprobatio.

9
Quando non seruetur ordo iure præscriptus in reo interrogando.

Si non tendat ad punitionem.

10
Si dubitet an legitime interroget.